

განვითარებული გამოცემის 1999 წლიდან

ილონი

roland.jalagania@mail.ru

№340 (399) 17-24 ნოემბერი 2015

სახალხო მოძრაობა „სამებრელოს“ ორგანო 30 თებერვალი

სირსევილი ის კი არ არის, რომ მაგრავად ლავარაკობა, არავად ისა, რომ დანარჩენი ეართვალება არ ვიზით მაგრავი ინა – აკაკი შაიორი

გაზეთი “ილონის” აპტორთა საყურადღებოდ!

ჩვენებან დამოუკიდებელი და გაურკვევებელი მიზანების გამო მოხდა გაზეთის ვებ-გვერდის დაგლოპა, რის მიზანადაც საიტის აღმინისტრაცია ასახელვაჲ უნდართვო შეღწევის მცდელობას.

აღნიშვნელის გამო შეიცვალა ჩვენი ელექტრო-ფოსტის მისამართი და 2015 წლის 28 ოქტომბრიდან იგი იშვება:

roland.jalagania@mail.ru

გთხოვთ გაითვალისწინოთ აღნიშვნელი გარემოება

ნატოში შესვლა
შეიძლება
აუსაზრისა და
სამაჩაბლოს
დაკარგვის
ფასად
დაგვიჯდას

გვ.2

იმორ კეკელი: ლირებული ეთნოგრაფიული ნამრობი სამაგრელოზე

...სარეცენზიო წიგნში თავმოყრილი მასალებიდან ირკვევა, რომ ნიადაგის კლასიფიკაცია სამეგრელოში იციან დამუშავების სირთულის მიხედვით. ერთ-მანეთისაგან განსხვავებული ასეთი ნიადაგები შესაფერისი სახელის მატარებელი იყო... გვ.3

ზურაბ
კვარაცხელია:
კოჭიანეთში
კირევის მოკოვე-
ბას იცყვანა –
სიახლეებია გვ.6

კონსტანტინე კაპანელი (ჭანტერაია)

რუსთაველის პოემის დასაწყისში მოცემულია მთელი ქართველი ხალხის საუკეთესო ნაწილის საუკეთესო საბრძოლო სურვილები, რომელთაც ატარებდნენ თამარ მეფის დროის საზოგადოების წარმომადგენლები;

გვ.7

დაბა-
ეკლესიას
მოცევაზე
იმართვის
ნივთების
სალოსავაზი

იმ რემონტათი მაგრების საყარადღებოდ, რომელთაც ნაცხადეა თბილისში მოელის სიცუაციის ასარევ-დასარევად!

ჩვენ ერთხელ უპავ მაგრად “გჭამეთ” – 2003 წლის ნოემბერში, როცა ამაყად შემოვუძებით თბილისში სააგაშვილის დაშნაკურ დესანტს. რა შედეგიც მოჰყენა ამას, სახეზე გვაქვს და აღარ გაგიმეორებთ იმ ძალადობის, გაუპატიურებებისა და მკვდელობების სერიას, რაც ნაციონალებმა ჩაიდინეს საქართველოში და რომლის ამსახველი კადრები, რატომდაც, სწორედ სამეგრელოში ინახებოდა. როგორ დაივარო, რომ სამეგრელო დაშნავი სომეხი სააგაშვილისა და მისი დაშნაკური ნაცბანდის სამედო დასაყრდენია?

გვ.5

ლირებული ეთნოგრაფიული ნაშრომი სამეცნიერო

(დავით შავიანიძე, „სამეგრელო“
(ქუთ., 2015.))

საქართველოს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მხარის – სამეგრელოს შესახებ დღემდე გამოცვემულ არც თუ მცირე რომელნობის ეთნოგრაფიულ სამეცნიერო ლიტერატურას (ი. ქობალია, ივ. ჯავახიშვილი, რ. ერისთავი, თ. სახოკია, ა. ჭანტურია, ს. მაკალათიძე, გ. ელიაშვილი, ნ. აბაკელია, ნ. აბესაძე, ნ. ბრეგაძე, ნ. თოფურია, ც. კაკაბაძე, ი. კიკვიძე, გ. ჯალაბაძე, ჯ. რუხაძე, ვ. შამილაძე, ს. ჭანტურიშვილი, თ. ცაგარეუშვილი...) მიმდინარე წელს კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი წიგნი შექმარა. ეს არის დაკით შავიანიძის ავტორობით გამოცვემული „სამეგრელო (ისტორიულ-ეთნოგრაფიული ნარჩენები)“. წიგნის რედაქტორია როლანდ თომაშვილი. რეცეპტორები არიან: ეკა დადიანი, ნოდარ შოშიჩაშვილი და ინგეზა გაბეჭდია.

260-გვერდიანი გამოკვლევა საინტერესო
და საჭირო შენაქნია საქართველოს ის-
ტორიულ-ეთნოგრაფიული მხარეების ინ-
დივიდუალური, კუთხურ-ეთნოგრაფიული
მახასიათებლების - ეთნიკური ისტორიის,
სამეცნეო-ეკონომიკური და კულტურულ-
ყოფითი ურთიერთობების ამსახველი
ცალკეული საკითხების შესწავლით დაინ-
ტერესებული სპეციალისტებისა და ფართო
მკითხველით საზოგადოებისთვის.

წიგნის დანიშნულებას აკტორი შესავალში ასე განსაზღვრავს: „იმის გათვალისწინებით, რომ ყოველთვის შეიძლება ძველი და განახლებული წესრიგულებისა და ტრადიციების აღწერა-შესწავლით უფრო სრულყოფილი გავხადოთ საქართველოს ქუთხების ისტორიის, ისტორიული გეოგრაფიის საკითხები, ტრადიციული და დღვეგანდელი ეთნოგრაფიული სახე, ჩვენი ინტერესი შექვერდა სამეცნიელოზე, რომლის შესახებაც არაერთი ნარკვევი თუ სამეცნიერო შრომაა დაწერილი... სამეცნიელოს ეთნოსტორიული კლევის დროს ჩვენი მიზანი იყო არა მხოლოდ ძირითადი ტენდენციებისა და პროცესების წარმოჩენა, არამედ შესაბამისი დასკნების გამოტანა“ (დ. შავიანიძე, სამეცნიელო, ქუთ., 2015: 8-9).

ამ ისტორიულ-ეთნოგრაფიული ერთეულის ტრადიციული, მატერიალურებულიერი კულტურისა და სამეცნიერო ყოფის შესახებ სამეცნიერო ლიტერატურაში ასახულ მასალებთან ერთად ავტორმა წიგნში თავი მოუყარა ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართველური დიალექტოლოგიის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის მიერ სხვადასხვა დროს მოწყობილი სამეცნიერო ექსპერიმენტების გზით მოპოვებულ მრავალუროვან ეთნოგრაფიული მასალის.

წიგნის ავტორის შესავალს მოსდევს მეგრელთა დახასიათებისათვის მეტად საყურადღებო ერთგვერდიანი კონორაფიული მასალა, რაშიც ვკითხეულობთ: „კოლხეთი დღვენდელ დასავლეთ საქართველოზე უფრო დიდ ნაწილს ჰყავავდა. მეგრელი ძოლხია, დანარჩენი საქართველოს გულის მეგილრია, საკუთარი შინი ენის მატარებელი, ამაყი ქართველია. მეგრელების უმრავლესობა (უმრავლესობა, ორგემ ნაკლიანი უკეთება) პატიოსანი, სტუმართმოყვარე, მონადირე, მოთევზავე, ფიცხი, ჯოტტი, გამტანი, ნიჭიერია. ნიჭიერები არიან განსაკუთრებით ქალები. იშვიათია გონჯი და ულამაზო, ქენერა მეგრელი ქალი. მეგრელი მამაკაცები უფრო გამტანები, მკაცრები, მშრომელები, ინტერესიანები არიან. მარდები რომ არიან, ცხენს იმიტომ მეგობრობები... მეგრელები სამართლიანები და სტუმრზე შემომტკიცები არიან... [მეგრელი] გონებაგამჭრიანია, [მა] ეშვაკობაც ახასიათებთ. თუმცა ეშვაკობაა, რომ ხედება საით ჯობია და იქით იხრება? მეგრელი დაუზარებელი მშრომელია, სხვას

წინ არ გაუშევებს...“ (იქვე: 10).
 სარეცენზიონი ნარკევე თომქსმები თავისი,
 რამდენიმე ათეული პარაგრაფის, დასკვნების,
 დანართების, გამოყენებული ლიტერატურისა
 და წყაროების სითხაგან შედგება. წიგნის
 პირველი თავია „სამეცნიერო ისტორია,
 ისტორიული გეოგრაფია, სამეცნიერო-კულ-
 ტურული ყოფა“. აღნიშნული საკითხის
 ზოგადი მიმოხილვითაც დასტურდება, „რომ
 მეცნიერთა მცირედით განსხვავებული
 ყოფისა და წეს-ჩვეულებების, ტრადიციების
 ძირითადი განმაპირობებელი ბუნებრივგამ-
 გრაფიული გარემო და მისი მდებარეობა
 იყო“ (იქვე: 31).

ამ თავში მკვლევარი განიხილავს და
აკრიტიკულს ივნენ ჯავახიშვილის მოსაზრებას ადრე შეუ საუკუნეებში საქართველოში
მიმდინარე როგორი ისტორიული პროცე-
სების შედეგად მოსახლეობის აღმოსავლეთ
საქართველოდან დასავლეთ საქართ-
ველოში მიგრაციისა და მოგვიანებით
აკად. ნიკო ბერძენიშვილის მიერ მასზე
დაფუძნებული ქართიზაციის, ანუ
გაქართველების, საკუთრივ ქართის ტომის
ეთნიკურ-კულტურული ექსპანსიისა და ის-
ტორიული საქართველოს დასავლურ-ქარ-
თული ტომების გაქართების შესახებ შე-
ქმნილ კონცეფციას.

დავით შავიანიძე ანგარიშგასაწევად მიიჩნევს ეთნოლოგთა იმ მიღღობას „რომლის მიხედვითაც ეთნოსის შექმნა-შენარჩუნებისათვის მთავარია ოვითშეგნება და ოვითსახელწოდება“ (იქვე: 24), ხოლო იმავე გვერდზე, სქოლიოში, დასტენს, რომ „ეთნიკური ოვითშეგნება გარევული ეთნოსისადმი მიკუთხნებულობის, სხვა ეთნოსისაგან განსხვავებულობის შეგნებაა. შესაბამისად მეგრელებს საქართველოს ყველა სხვა ქუთხის მკვიდრ ქართველებთან ერთად საერთო აქცთ გენეალოგიური გადმოცემის: წარმომავლობა, ისტორიული ბედი, ისტორიულ მოვლენებში მონაწილეობა, აქვდან გამომდინარე, განსახლების არკალი და გნა“ (იქვე).

ამით ბატონი დავითი ცდილობს ქართველობრივიაში გამოთქმული ერთ-ერთი მოსაზრებისათვის საფუძვლის გამყარებას, რომ ეთნიკური ერთობის – ქართველის ქვეშ იმთავითვე იგულისხმება მეგრელ-ჭანების (ლაზების), სვანების, ჰერების, კახელების, მესხებისა და სხვა ქართული თემების ერთოანობა, და რომ „ერთობილ საქართველოს იმთავითვე საერთო პრინციპი“ სარწმუნობა, სახელმწიფო საქართველოს მშობლიური ენით შექმნილი ქართული თვითშეგნება“ (იქვე).

მართალია, ბატონი დავითი მიწნევს, რომ ქართიზაციის თევრია არგუმენტირებულადა გაქრიტიკებული სამეცნიერო ლიტერატურაში, სტოლიოში ასახელებს კიდევ სათანადო ლიტერატურასაც (მ. გვ-გვშიძე, ტ. ფუტკარაძე, რ. თოვწიშვილი, დ. შავიანიძე...), მაგრამ საქმე ისაა, რომ ზოგიერთი სკულპტორის მიერ ქართიზაციის წინააღმდეგ გამოოქმედებული თვალსაზრისი არაა გაზიარებული ქართულ ისტორიოგრაფიაში; თუმცა პატივცემული მკვლე-

ამ დებულებას არადამაჯერებლად და უსაფუძვლოდ მიიჩნევს გიორგი მჭედლიძე და შენიშვნას: „ქართიზაცია“ ეთნიკურთან ერთად პოლიტიკური პროცესიც იყო. უკოდალურ საზოგადოებაში ერთ ენაზე ლაპარაკი საქმარისი როდია ეროვნული თვითშეგნების იმ დონეზე ამაღლებისათვის, რომ გაერთიანების პროცესი უმტკიფებულოდ წარიმართოს. მთ უფრო, ეს პროცესი გაძნელებულია იქ, სადაც არსებობს ენობრივი ბარიერი (გ. მჭედლიძე, გ. კეზევაძე, ქუთაის-გაენათის ეპარქია. ქუთ., 2008: 61).

ასევე სადაცოა და დაუსაბუთებელი დ. შავიანიძის მოსაზრება „ერთობილ საქართველოში“ (რაშიც სამეგრელოსაც გულისხმობს) იმთავითვე ქართული სახელმწიფო-საკალებო-სამწიგნობრო ენის გავრცელების შესახებ. აღნიშნული საკითხი ცალკე და კრცელი საუბრის თემაა და ამიტომ აქ მასზე სიტყვას არ გავა-გრძელებოთ.

წიგნის მეორე თავში ავტორი აანალიზებს სამეგრელოს სამეურნეო ყოფას, მწარმოებლური და არამწარმოებლური მეურნეობის ტრადიციულ დარგებს. სოფლის მეურნეობის ძირითადი დარგა-

ბილან გავრცელებული მიწათმოქმედების
მაღალი კულტურა განპირობებული იყო
შესაფერისი ბუნებრივ-გეოგრაფიული
პირობებით. თეატროდა სხვადასხვა ჯიშის
მარცვლეული კულტურა: ღომი, სიმინდი
მუსეუმი, ცერცვი, კოპეშია „გვახია“.
განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭებოდა
ნიადაგის თავისებურებებს და აგროტე-
ქნიკურ ღონისძიებებს, ხელოვნური
განოფიერების, თეატრონაცვლობისა და
მიწის დასკვნების პრაქტიკას (იქვე: 32-33).

სამეცნიეროს ეთნოგრაფიულ კოფაზი
დადასტურებულია ნიადაგის სახეობრივი
კლასიფიკაცია, რაც ნიადაგის ორგანულ
თავისებურებათა ცოდნაზე იყო დაფუძნებული.
დ. შავიანიძის თქმით, მიწას ფერის
შედგენილობის, ნაყოფიერება-
მოსავლიანობის, პილოგრაფიული და
ტოპოგრაფიული თვისების, მდებარეობის
მიხედვით არჩევენ. ნიადაგის ფერის მიხედ-
ვით მკვლევარი იმოწმებს უჩადიხას „შავ
მიწას“, ჭითადიხას „წითელ მიწას“ და

რებას. მაგრამ აქვე უნდა აღვიშოთ, რომ რება, რება ნიადაგის სახეობის აღმნიშვნელი ტერმინია და „ქაღლორდიანს“ ნიშნავს. რება, რება, რებერზენი და რები ტოპონიმებად დასტურდება სამეცნიეროში (იხ. ი. კეკელია, ბანძის ტოპონიმია, თბ. 2007; პ. ცხადაია, სამეცნიეროს გეოგრაფიული სახელწოდებანი. მარტვილის რაიონი (ჩრდილოეთი ნაწილი). თბ., 2012: 517-518). ჭითადისა ალუვიური ხასიათის, წებოვანი მიწა, რაც მნელად მუშავდება და მოსავალიც ასეთ ნიადაგზე ნაკლები იცის. ცნობილი მხარეთმცოდნე გიგი ელიავა შენიშვნავდა, რომ წითელმიწა ძირითადად კერამიკულ წარმოებაში გამოიყენებოდა. ოკიტუ და ოიაგვანე მიწები არის მარტვილის რაიონის ტერიტორიაზე – თამაკონში, ნამიკოლუში, გურძემსა და კოწიაში (იხ. გ. ელიავა, მხარეთმცოდნის თვალით. თბ., 1978: 8).

დ. ჰავიანიძე მიწის სახეობებს შორის ასახელებს მეჭვიდ დიხას და მიუთითებს რომ ესა ძნელად დასამუშავებელი, დამწვარი, მომავო ფერის მიწა (იქვე: 33). გ. ელიაგას ნაშრომში დამოწმებულია წითელმიწა, კაჟისა და ნაცრის წერილი მარცვლების შემცველი აღუვიური ნიადაგების განსაკუთრებული სახეობა მეჭვი, რაც სწორებ მეჭვილ-დიხას პარალელური ფორმაა (გ. ელიაგა, 1978: 9). მეჭვილი იგივეა, რაც „მიზწვარი, მომწვარი; წაყინული (ნიადაგი)“.

სარეცხვო წიგნში თავმოყრილი
მასალებიდან ირკვევა, რომ ნიადაგის
კლასიფიკაცია სამეცნიელოში იციან
დამტუშავების სირთულის მიხდვით. ერთ-
მანეთისაგან განსხვავებული ასეთი ნი-
ადაგები შესაფრისი სახელის მატარებელი
იყო. გ. ქლიაურა ასახელებს ფაქარ (აღვი-
ლად დასამტუშავებელი, რბილი), გაჯარ
(ქვიან-ჯაგნარიანი, ძნელად ამოსაძირკვი)
ქვალონ (ქვიანი, კეჭები, კაწარი)

սօցթե՛/լացո՞ն (մծօմյի, Վշըռզանի լա և լի՞րո) մօ՞ւս, աջրյուղ ջայժար մօ՞ւս և սաքորութոցադ սաելցվուցեած – լուս մանգարո (մծօչարո, մծօմյօ և սամշյմացեցլո, լի՞րո վոյլումօւս) (ց. լուսավա, 1978: 10-11).

Ծ. Ջայանօնօս լոնցրացոյել մասեալաշո դասաելցեցյլուս ուշտու Ծյրմոնցեօն, ՐաՆչեց սամցրյուղուս մօ՞ւտմությեցեանց սկամցը արևեցյլ և ելցմուսավցում սկցուալցյլ սամցենոյրո լուրիցրաթյուրա՛ն օնցորմաւուս ար ցեցեցլեած. այտուս, մացալուտագ, յի՞ս – ոռլագ և սամշյմացեցլո, Վշըռզանի մօ՞ւս Ծածպյուրո – կառնօնի աջուլու, Ծածպյուրո – լաձալու, կվորու աջուլու, Վյալութմցարո մօ՞ւս (ուժաւ: 33). Լապառուեմու բամ

ძირა (იქნება 33). საგულისხმოა, ორმ
ტაბაყურო/ტაბაყურო ტბის სახელწოდებად
დამოწმებულია ვანის რაიონის სოფ. ქვედა
გორაში (საქართველოს ტოპონიმია, III, თბ.
2003: 297). ტაბაკელა, ტაბაკელი, ტაბაკონა
და ტაბაკური მეგრული ენის სალექსიკონზ
მასალებში განხმარტებულია, როგორც ტაბაკ-
ნილი, მოსწორებული, ბრტყელი, გაშლილი
ადგილი (ა. ქობალია, მეგრული ლექსიკონი
2010: 529).

თბ., 2010: 599). ნაშრომში საინტერესო ეთნოგრაფიული მასალაა მოხმობილი სამეცნიერებლოში ოდით-განვე გავრცელდებულ ისეთ მინდვრის პულ-ტურებზე, როგორიცაა სიმინდი, ბრინჯი ბამბა, თუთუნი. უნდა აღინიშნოს, რომ თითოეული მათგანი ერთმანეთისაგან მნიშვნელოვნად განსხვავდება ბოტანიკური ბიოლოგიური და სამეცნიერო ნიშნებით. განსხვავებულია აგრეთვე პროდუქციის სახეობა, მოყვანის თავის ძალაშები

თესლბრუნვაში მათი განლაგება, მოსავლის
ადების წესი და სხვა მაჩვენებლები.

ბამბის შესახებ მეკლევარი შემდგენი სახის ინფორმაციას გვაწვდის: „ბამბას აპრილში თესავდნენ. აღებამდე ორჯერ თოხნიდნენ. კვირიკობის თვეში დამწიფების შემდეგ მაჟალო გაშლივით გამოიღებდა „ბამბის გაშლს“. რამდენიმე დღის მერე სიცხეში, შუადღით გაიშლებოდა და ამის შემდეგ ამოიღებდნენ კურებს“ (იქვე: 40). ბამბა საფეიქრო მრეწველობაში გამოიყენებოდა. მისგან ამზადებდნენ ძაფებს, ხოლო მატყლში შერევით – ნახევრად შალის ძვირფას თხელ ქსოვილებს. ბამბის ღეროს იყენებდნენ საწავ მასალად და ნიადაგში ჩასახნავად, როგორც სასუქს. ეს კულტურა სამეგრელოში ძველთაგანვე გავრცელებული ყოფილა, რასაც ადასტურებს ტოპონიმები – ნაბამბუ, ნაბამბუჟ, ობამბე და სხვ. (პ. ცხადაია, V. მარტვილის რაიონი. სამხრეთი ნაწილი. თბ., 2010: 30, 46, 75, 82, 150, 208).

საქონლის საკეთებად, ჩალასთან ერთად, გამოიყენებოდა აგრეთვე თივა. თივის მოსავლის აღება, ეთნოგრაფიული მასალების მიხედვით, დიდ ყურადღებას და ცოდნას მოითხოვდა. მაღალხარისხისა მისადებად საჭირო იყო ბალახების თავის დროზე გათიბვა. სათვეედ ამჯარისებრენებ ბალახს სახეობებს – ლაგარტიას, შალიფა ბალახს და მწყერ-ფეხას. საგულისხმოა მეგრელი მესაქონლის შემდეგი დაკავირვებაც: „თივა ყველა თივა არის, მაგრამ საქონელი რომ უყვარს, ის კაცი ბურჩხას არ აჭმევს საქონელს. ბურჩხა პერია ერთი სახის ბალახს, მაღალი იხრდება. ის ტყუილად მუცელს უესებს, თორემ არც რძეს მოუმატებს ის მეწველ საქონელს, არც ხორცს. თუ დაამჭლევებს, თორემ არავითარი სასარგებლო არა“ (იქვე: 41). ბურჩხი იგივეა, რაც ბურღა, ჯალადინი. კახეთში მას ფაჩხა-ბურწას ეძახიან, იმერეთში – ურიშას, ურიშა ბალახს, ურუშას, ურჩხს (იხ. ა. მაყაშვილი, ბოტანიკური ლექსიკონი. თბ., 1991: 19, 146, 153). განსაზღვრული ყოფილა თივის დამზადების კალენდარული დროც: თიბგას იწყებდნენ დამზიფების შემდეგ, 15 აგვისტოდან 5 ენერისთვემდე. მოჭრილ მასას რამდენიმე დღე აჩერებდნენ მინდორში შექმნობის მიზნით. გამშრალ თივას ბულულებად აგროვებდნენ და 2-3 დღის შემდეგ დასაზინად მიპქნდათ. დაზინგის წესები მაქსიმალურად უნდა ყოფილიყო დაცული, რომ თივას „ჩაპარული წელისგან“ ლობდა არ შეპარვოდა, ან ქარს არ გაეწერა და

ფრიად ფასეულია ბაზანა და შაქრო ნარმანიებისგან ავტორისათვის მიწოდებული მასალა გადაშენებულ მარცვლოვან ქულტურაზე, რასაც ფატი რქმვია და ითესებოდა გაზაფხულზე, ღომის თესვის ჟამს. აგვისტოს თვეში დამწიფებულ თავთავეს ოლეზე დაკიდებულს აშრობდნენ. ფატის ფქვილისაგან აგურზე ცხვებოდა შავი პურის ფქვილისაგან გამომცხარი პურის მსგავსი მჭადი. აცხობდნენ აგრეთვე კვერტბს, რასაც თავთავა და რძესთან ერთად ჭამდნენ. ა. ქობალიას საღლექსიკონო მასალების მიხედვით ფატი ეწოდება ფატებს, ფეტებისებრთა ოჯახს (საზოგ); მჭადას, მარცვლეულს, რომელიც ერთ დეროზე კონად იკეთებს რამდენიმე თავთავს. სამეგრელოში სცოდნიათ აგრეთვე ოთუთაშეურე „საორზაბათო“ ლოცვისთვის განკუთვნილი რიტუალური ფატის მჭადის გამოცხობა, რასაც ფატიშ ჭედი ერქვა (ა. ქობალია, მეგრული ლექსიკონი, თბ., 2010: 623).

საინტერესო მსჯელობის მიუხედავად,
უნდა ითქას, რომ ბატონი დავით შავიანიძე
გაკვრითაც არასად არაფერს ამბობს
სამეგრელოში ფართოდ გავრცელებულ
საკვები კულტურაზე – ლობიოზე, აგრძელებე
მემინდვრებისი ისეთ წამყვან ფეხვნიარ,
მარცვლოვან, პარკოსან და სახეობო ჭკო-
ვან კულტურებზე. როგორიცაა ურიში, ქვრი-
მა (მეგ. ჰელიოშ ჭკილი), ქვავი (მეგრ. ჭკვე/ე), მუხულო, ხანჭკოლა, სუ „სელი“ და
კიფი „კნაფი“ (ამ კულტურების შესახებ
მსჯელობისათვის ვრცლად იხ. გ. ელიაგა,
1978: 45-48; ი. მაისაია, ფეხვნის კულტურა
საქართველოში. თბ., 1998; ი. მაისაია, თ.
შანგიაშვილი, ნ. რუსიშვილი, კოლხეთის
აგრძარები კულტურა. თბ., 2005).

0809 პეპლია,
ისტორიის დოქტორი
(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

დედა-ეკლესიას მოწყვეტილი შპილი სალოცავი

ქართველი ერი იმდენად უნდა შედევდაბდეს, რომ არჩევნებში ხმა არ მისცეს იმ პოლიტიკურ ძალას, რომელსაც საკუთარ პროგრამაში ხაზგასმით არ ექნება ჩაწერილი იერუსალიმის ქართული სალოცავების გამოხყვიდვის პროგრამა! ეს უნდა გითვალისწინოს საქართველოს საზოგადო მოხვდის მსურველი ნებისმიერმა პოლიტიკურმა ძალამ და საკუთარი პროგრამის განუყოფლად ნაწილად უნდა აქციას უხელოეს საუკუნეებში საქართველოს დაკარგული ტერიტორიების უაირობობა დაბრუნების საკითხი.

სარაჯიშვილსა და ჭავჭავაძეს ვერავინ გაგიცოცხლებს, რათა იცვლებ ერთი დიდი ქართული საქმე დაიძრს მკვდარი წერილიდან, ამიტომ ჩვენ, მისმა უძილებულებელის ქართველმა ერთმა უნდა გააკეთოს თავისი გასაკეთებელი საქმე!

როგორც ჩანს, ქართველებს ბედიც არ გვწეალობს, რადგან ეშირად, ჩვენს მიერ ქმნილი სასიკეთო საქმები ჩვენს წინაღმდევ შემობრუნებული ხელმე. ასე იერუსალიმითან დამოკიდებულებაშიც, სადაც დღეს ძირითადად ბერძნები, სომხები, და რუსებიც კი დიმინირებენ. ამ დროის, არცერთ ამ ერთაგანს არა აქცი იერუსალიმის სიწმინდეების მიახლოების მორალური უფლება, რადგან ევროპელ ქრისტიანებთან ერთად (გარდა ბერძნების), იმიტომ, რომ ბერძნებს, მათი შორეული წინაპარი ელინგბისაგან განსხვავებით, არასოდეს უფლება აუდიათ ხელში ხმალი და არც სამშობლოს დახაცავად) ხმლით ხელში იბრძონენ ურჯულოებისაგან ქრისტეს საფლავის გამოსახსნელად. რაც შეეხება სომხებს, ინი მონოფიზიტები არან და არამც თუ ქრისტეს საფლავთან ყოფნის, არამედ, როგორც მკრებელებს, საერთოდ იერუსალიმში შეხვდის უფლება არ გამოინათ! არადა ბერძნები და სომხები არან კულდაზე მეტად მოწადინებული, რომ იერუსალიმიდან ქართული კვალი წალონონ, რაც მათ არატოლიდისიერებასა და თაღლითურ ბუნებაზე მიანიშნება!

სწორედ იერუსალიმის ქართულ სალოცავებით დაკავშირებული უხარისხმით გრიგორიანული უფლებას, რომ შევადგინოთ შემდგი შინაარსის ჰერიცია:

მის უწმინდესობას, საბერძნეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის პატრიარქს, მსოფლიო პატრიარქს ბართოლომეოს პირველს,

ასლი: მის უწმინდესობას, რომის პაპს,

ასლი: მის უწმინდესობას, რუსული მართლმადიდებლიური ეკლესიის პატრიარქს,

ასლი: მის უწმინდესობას, სომხური გრიგორიანული ეკლესიის კათალიკოსს,

ასლი: მის უწმინდესობას, მუსულმანური სამყაროს დიდ მუფტის

ასლი: მის უწმინდესობას, სრულიად ებრაელთა მთავარ რაინს,

ასლი: მის უწმინდესობას, საქართველოს პატრიარქს, აგრეთვე: მსოფლიო კულტურულ ქრისტიანს ამ წერილის შეთხვას გაიძიულებს ის საგადალო სიტუაცია, რაც იერუსალიმის წმინდა მიწაზე შექმნილი

ბერძნული სამღვდელოების ზოგიერთი წარმომადგენლის მტრული დამოკიდებულების გამო ქართული ემლესით სადმი.

დავიწყებო იმით, რომ მრავალი არაკეთილსხინისიერი ბერძნის მდგვდელმსახური ყველნაირად ცდილობს წაშალოს იერუსალიმში ქართული ეკლესიებისა და სალოცავების არსებობის კვალი, რისთვისაც ისინი არ ერთეულიანი ვანდალიზმაც კი. სწორედ ვანდალიზმაც იქნა შეფეხბული მსოფლიო საზოგადოებრიობის მიერ იმ ბერძნების მდვრების არადამაინური ქმედება, რომელმაც იერუსალიმის ეკლესიაში გადაფიქირა შოთა რუსთაველის მრავალსუბუნვანი ფრესკა.

დამტანებით, არ არსებობს იურიდიული ან საკლებით სასჯელი, რომელიც შეიძლება მიესადგოოს ამგვარ არაადამიანურ დანაშაული. განსაკუთრებით ამაზრზენი კი ის გაბლავი, რომ ამგვარ ვანდალიზმს სხიანის უმველესი კულტურისა და ცივილიზაციისაგან შოთიდი ქვევის შევილი, რომელიც მეგობრების არა გარგარი არა განვითარება ამ ამაზრზენ ფაქტზე, რაც იმას მიანიშნება, რომ საქართველოსა და მისი ხიდველებისადმი ბერძნებ საკლებით მოვაწეო მტრული დამოკიდებულების გარევეული საკლებით რელიგიური თუ სახელისუფლებო-საერო პოლიტიკის სახეს

ამავე დამტანებით, არ არსებობს იურიდიული დამოკიდებულების იჩენს.

შეიძლება, რესეპტის მსგავსად, ოქვენც საქართველოს უფელებისა და უმდიდრესი ისტორიული წარსული გაშინებით, მაგრამ, რესულისაგან განსხვავებით, ბერძნებილი ცივილიზაციაც ხომ უმველესია, რომელმაც ხელი შეუწყო სხვა მრავალ ცივილიზაციათა წარმოქმნის პროცესებს. ასეთ შემთხვევაში კი ჩვენ, სომხებისაგან განსხვავებით, რომლებიც ყოველნაირი სიცრუის მოშველიერით ცდილობების დარწმუნებას იმაში, რომ სომხეთიდან მოედინება ყოველგარი ცივილიზაცია, არასოდეს დაგვირდვენი კურთხულებისა და საბერძნებისა და საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიები.

ისიც გაინდი შეგახსენოთ, რომ ქველბერძნულ ფესვებზე აღმოცენებულ, „მეორე რომად“ წოდებულ ბისანტიის იმპერიას ერთადერეტ მოგრავირებისამდე მხოლოდ საქართველო პყავდა, მაგრამ, მისი არსებობის მანილზე არც საპრესოსა და არც თხმალოთა იმპერიებს, თუ სხვა გადამთიყვნ მტრებს არ ჩაუდენით საქართველოს წინაარსით საბერძნებისა და სიცემის ბისანტიის იმდენებით მიმდენჯერმე სახელიად აწიკებაც ქმარა, რაც ბისოი იმპერიის არსებობის ჩამონდებულება ბისანტიის ბისტორიულ ფერების შემთხვევაში, რომელიც საბერძნების გონიერების აღმდენჯერების მიპერატორებია ნება, მეორე და და უანურად მოახერხებს ხეს ის ტოტი, რომელზეც თავდა იყვნენ წამოსკუპებულები. ქართველებისადმი ამგვარი ბრმა და უაზრი სიძულვილის ლოგიკური შედეგი გახლდაში ის ამბავი, რომ 1453 წელს ბისანტიის დამამთავრა თავისი არსებობა და ქრისტიანული სამყაროს ეს კოლონის სამუდამოდ წარიხოცა მსოფლიო გეოპოლიტიკური რუსიდან. საქართველო კი, როგორც ხელით, დღესაც არსებობს და წარმატებულდება როგორც და

მისი გაინდი შეგახსენოთ, რომ ქველბერძნულ ფესვებზე აღმოცენებულ, „მეორე რომად“ წოდებულ ბისანტიის იმპერიას ერთადერეტ მოგრავირებისამდე ამიტრავავისამდე მხოლოდ საქართველო პყავდა, მაგრამ, მისი არსებობის მანილზე არც საპრესოსა და არც თხმალოთა იმპერიებს, თუ სხვა გადამთიყვნ მტრებს არ ჩაუდენით საქართველოს წინაარსით საბერძნებისა და საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიები.

ისიც გაინდი შეგახსენოთ, რომ ქველბერძნულ ფესვებზე აღმოცენებულ, „მეორე რომად“ წოდებულ ბისანტიის იმპერიას ერთადერეტ მოგრავირებისამდე ამიტრავავისამდე მხოლოდ საქართველო პყავდა, მაგრამ, მისი არსებობის მანილზე არც საპრესოსა და არც თხმალოთა იმპერიებს, თუ სხვა გადამთიყვნ მტრებს არ ჩაუდენით საბერძნებისა და საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიები.

ისიც გაინდი შეგახსენოთ, რომ ქველბერძნულ ფესვებზე აღმოცენებულ, „მეორე რომად“ წოდებულ ბისანტიის იმპერიას ერთადერეტ მოგრავირებისამდე ამიტრავავისამდე მხოლოდ საქართველო პყავდა, მაგრამ, მისი არსებობის მანილზე არც საპრესოსა და არც თხმალოთა იმპერიებს, თუ სხვა გადამთიყვნ მტრებს არ ჩაუდენით საბერძნებისა და საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიები.

ისიც გაინდი შეგახსენოთ, რომ ქველბერძნულ ფესვებზე აღმოცენებულ, „მეორე რომად“ წოდებულ ბისანტიის იმპერიას ერთადერეტ მოგრავირებისამდე ამიტრავავისამდე მხოლოდ საქართველო პყავდა, მაგრამ, მისი არსებობის მანილზე არც საპრესოსა და არც თხმალოთა იმპერიებს, თუ სხვა გადამთიყვნ მტრებს არ ჩაუდენით საბერძნებისა და საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიები.

ისიც გაინდი შეგახსენოთ, რომ ქველბერძნულ ფესვებზე აღმოცენებულ, „მეორე რომად“ წოდებულ ბისანტიის იმპერიას ერთადერეტ მოგრავირებისამდე ამიტრავავისამდე მხოლოდ საქართველო პყავდა, მაგრამ, მისი არსებობის მანილზე არც საპრესოსა და არც თხმალოთა იმპერიებს, თუ სხვა გადამთიყვნ მტრებს არ ჩაუდენით საბერძნებისა და საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიები.

ისიც გაინდი შეგახსენოთ, რომ ქველბერძნულ ფესვებზე აღმოცენებულ, „მეორე რომად“ წოდებულ ბისანტიის იმპერიას ერთადერეტ მოგრავირებისამდე ამიტრავავისამდე მხოლოდ საქართველო პყავდა, მაგრამ, მისი არსებობის მანილზე არც საპრესოსა და არც თხმალოთა იმპერიებს, თუ სხვა გადამთიყვნ მტრებს არ ჩაუდენით საბერძნებისა და საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიები.

ისიც გაინდი შეგახსენოთ, რომ ქველბერძნულ ფესვებზე აღმოცენებულ, „მეორე რომად“ წოდებულ ბისანტიის იმპერიას ერთადერეტ მოგრავირების

